

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ: ПЛЮСИ ТА МІНУСИ

GLOBALIZATION OF THE INNOVATIVE RANGE OF ECONOMY IN UKRAINE: PLUSES AND MINUSES

УДК 330.341

Федевич Л.С.к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний університет
«Львівська політехніка»**Ливдар М.В.**к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний університет
«Львівська політехніка»**Жирнова А.О.**студентка
Національний університет
«Львівська політехніка»

Глобалізація є досить стрімкою силою, що спонукає держави, корпорації, наукові та освітні інституції до змін. Конкурентоспроможність країни в умовах глобалізації значно залежить від ефективного функціонування реального сектору економіки, а також сприйнятливості його учасників до інновацій, можливості їх своєчасно генерувати і впроваджувати. На сучасному етапі розвитку економічної системи не викликає сумніву той факт, що інноваційні зрушення здатні не тільки гарантувати високі показники економічного зростання, але й вирішити низку соціально-економічних проблем, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки та підвищити економічний потенціал України. Стаття присвячена аналізу глобалізації інноваційної сфери економіки України. Перераховані позитивні чинники та недоліки сучасного стану країни. Проаналізовано різні рейтинги в сфері інновацій та на основі отриманих даних зроблені висновки та подано пропозиції щодо вдосконалення теперішнього стану економіки в країні.

Ключові слова: глобалізація, інновація, економіка, глобальний індекс інновацій, транснаціональні корпорації.

Глобалізація являється достатньо стрімкою силою, которая сподвигаєт

государства, корпорации, научные и образовательные учреждения к изменениям. Конкуренентоспособность страны в условиях глобалізації значительно зависит от эффективного функционирования реального сектора экономики, а также восприимчивости участников к инновациям, возможности их своевременно генерировать и внедрять. На современном этапе развития экономической системы не вызывает сомнения тот факт, что инновационные сдвиги способны не только обеспечить высокие показатели экономического роста, но и решить ряд социально-экономических проблем, обеспечить конкурентоспособность национальной экономики и повысить экономический потенциал Украины. Статья посвящена анализу глобалізації инновационной сферы экономики Украины. Также перечислены положительные факторы и рассмотрены недостатки современного состояния страны. Проанализированы различные рейтинги в области инноваций и на основе полученных данных сделаны выводы и поданы предложения по усовершенствованию нынешнего состояния экономики в стране.

Ключевые слова: глобалізація, інновація, економіка, глобальний індекс інновацій, транснаціональні корпорації.

In the conditions of the emerging global economy, for all countries, regardless of the level of economic development, the problem of the formation of a national innovation system, which is designed to ensure their competitiveness, determine the place in the world economy, becomes of paramount importance. Innovative policy of the state consists in finding the best ways of society development, identifying promising branches of production and their financial support, economic regulation of innovation processes, organizational, legal and other ensuring of the rapid introduction of science and technology achievements in the sphere of production and services. This article is devoted to the globalization analysis of the innovation sphere of the Ukrainian economy. The positive factors and shortcomings of the current state of the country have been revised. Different ratings in the field of innovations are analyzed and on the basis of the obtained data, conclusions are drawn and proposals are made on improving the current state of the economy in the country. Innovative capacity and technological readiness are integral components of the competitiveness of enterprises of the national economy in modern conditions. Innovation, scientific and technological activities are at the same time a complex and lengthy process of transforming new ideas and knowledge into objects of economic relations. Globalization indices are used to assess the level of involvement of countries in global processes. The Global Index of Innovation consists of 82 different variables, which detail the innovative development of a country in the world that are at different levels of economic development. Be supposed that the success of the economy is connected, both with the availability of innovation potential, and the conditions for its implementation. Ukraine ranked 43rd out of 126 in the ranking of the most innovative countries of the world, Global Innovation Index 2018, and improved its performance last year by 7 points. There are many issues that require further resolution. This is especially true of the content of globalization, as well as trends and new forms of manifestation of globalization in innovation.

Key words: globalization, innovation, economy, global innovation index, multinational corporations.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в глобальному просторі одне із ключових місць займають інновації, а в конкурентоспроможностях між державами велику роль відіграє стан економічного сектору. Тобто, в сучасних умовах цих два чинники разом захищають державні інтереси, дають змогу виявляти, оцінювати та вирішувати наявні проблеми, і дають поштовх для подальшого розвитку окремої країни. Тому актуальність полягає в аналізі глобалізаційних процесів в інноваційній діяльності економіки України, адже саме це дозволить виявити сильні місця та навпаки – слабкі, щоб знати в яких напрямках потрібно зосереджувати більше зусиль – для покращення та подолання проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасному світі велику роль приділяють інноваціям, які кожен день прогресують, та вже відомому поняттю як глобалізація, яке має велику кількість сторін, які розглядають та представляють в своїх роботах науковці. А для України актуальним є покращення конкурентоспроможності своєї економіки загалом, тому поєднавши всі ці аспекти вітчизняні науковці вже активно досліджують та розглядають дану проблему з різних сторін у своїх роботах, зокрема Хусаїнов Р.В. [8] обґрунтовує необхідність проведення реформ та створення для економіки України довгострокової стратегії, Панченко О.М. [3] аналізує сукупність чинників

зовнішнього середовища, які впливають на національну економіку, Соболєв Т.О. [7] аналізує вплив інноваційних процесів на діяльність організацій в умовах глобалізації, Коюда А.П. [1] обґрунтовує потребу в дослідженні досвіду (в даному питанні) інших країн для їх адаптації під стан України в даній сфері, Левківський О.В. [2] досліджує з чого складається глобалізація, та яким чином ці елементи впливають на інноваційну діяльність економіки України та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Передбачення та стратегії подолання можливих проблем в умовах появи нових тенденцій та форм глобалізації, що створить перешкоди для інноваційної діяльності економіки України та інших країн загалом.

Формування цілей статті. Метою дослідження є аналіз інноваційної сфери економіки України за останні роки в умовах глобалізаційних процесів та наукове обґрунтування напрямів забезпечення національних інноваційних конкурентних переваг.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день немає загального визначення поняття «глобалізація», різні автори і науковці дають визначення поняттю глобалізація по-різному, проаналізувавши їх, можна прийти до висновку, що глобалізація – це процес всесвітньої інтеграції, тобто будь-яке явище перетворюється на планетарне, що призводить до взаємозалежності економік різних країн.

Існує тісна взаємозалежність між інноваційними та глобалізаційними процесами. Тобто, під час розробки, створення та реалізації інноваційних проектів вони набувають планетарного значення. Якщо розглядати більш детально, то взаємозв'язок полягає, для прикладу, в обміні інформацією на міжнародних ринках, участі в торгівлі технологіями, досвіді інших країн в впровадженні того чи іншого винаходу, міграції робочої сили, а саме де зосереджено велика кількість науковців в певній сфері розробки технологій, мобільності кадрів, попиті як вітчизняних, так і іноземних покупців, технології, які користуються популярністю для вкладання в них інвестицій тощо.

В сучасних умовах виграшні позиції займають ті країни, які підтримують в своїй економіці ті виробництва, які є високотехнологічними, та забезпечують необхідні умови для підтримки менш сильних технологічних підприємств. Також, для покращення інноваційного потенціалу основну роль відіграють сфери освіти та науки, країни-лідери повинні різними методами заохочувати до навчання та удосконалення потенційних науковців в технологічній сфері.

Актуальним поняттям є Глобальний індекс інновацій, який досліджує елементи національних економік, в яких відбуваються інноваційні процеси, а саме комерційні результати, активність щодо

спонукання урядами до інноваційної діяльності в своїх економіках. Він є дуже корисним через те, що дає змогу зафіксувати наявні аспекти інновацій та надає інструменти, які можуть допомогти в розробці політики, спрямованої підвищенню продуктивності, на зростання виробництва та робочих місць.

За даним рейтингом, Україна в 2018 році займає 43 місце. Розглядаючи більш детально, можна побачити, що в підрейтингу «Інститути» наша країна займає 107 місце, «Людський капітал і дослідження» – 43 місце, що є одним із сильних сторін нашої країни, «Інфраструктура» – 89 місце, «Складність ринку» – 89 місце, «Складність бізнесу» – 46 місце, «Знання та технології» – 27 місце та «Творчі результати» – 45 місце. Дана позиція є позитивним показником для України, оскільки в 2017 році країна посідала 50 місце, а в 2016 році – 56 місце [10].

Ще одним із найважливіших суб'єктів міжнародних економічних відносин є транснаціональні корпорації (ТНК). Вони безпосередньо формують нові тенденції у міжнародному бізнесі, глобальну конкурентоспроможність на міжнародних ринках, а також впливають на національні економіки країн світу. Однак, їх діяльність, за оцінками фахівців, викликає чимало неоднозначних ефектів. Економіка з величезною кількістю потужних ТНК є доволі несприятливим середовищем для компанії та урядів малих і бідних країни. Основна мета корпорацій, звичайно, полягає в отриманні прибутку і досягненні її за мінімальних витрат – вони інвестують у країни, де є дешева робоча сила, і не потрібно дотримуватися високих екологічних стандартів.

Для прикладу, розглянемо негативний вплив сектору виробників мобільної техніки на ринки інших країн. На кінець 2017 року існують три найбільші конкуренти у цій сфері, за дослідженнями журналу «Forbes», а саме ТНК «Apple», «Samsung», «Huawei» (рис. 1).

Негативні наслідки діяльності вище перелічених ТНК відображаються у їх впливі на ціноутворення в країні-реципієнті, що призводить до поглинання або банкрутства вітчизняних виробників мобільної техніки, а також робить залежною національну економіку від діяльності даних міжнародних компаній.

Якщо розглядати ТНК на українському ринку, то їх кількість досить велика, серед таких компаній: Nestle, Metro Cash&Carry, Coca-cola, Samsung, Toyota, British American Tobacco та інші. Вони пригнічують діяльність вітчизняного виробника, так, наприклад, Mittal Steel створює велику конкуренцію Криворіжсталі.

В опублікованому рейтингу найбільш інноваційних компаній світу за поточною вартістю всіх акцій за версією журналу «Forbes» і американською

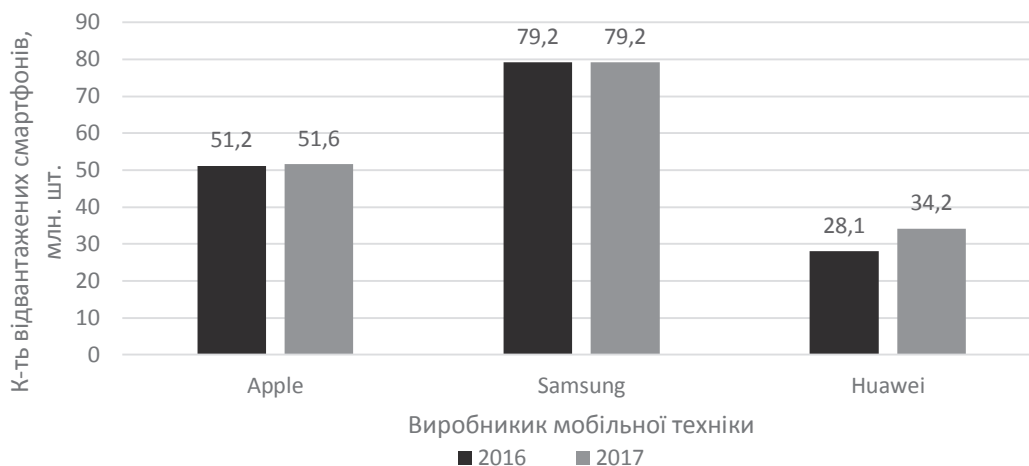

Рис. 1. Позиції провідних корпорацій мобільної техніки

Джерело: складено авторами на основі [4]

консалтинговою компанією Innovator's DNA в 2017 році перші місця займають наступні компанії [6]:

I. Salesforce – американська компанія, розробник однойменної системи – управління відносинами з клієнтами (\$59,7 млрд).

II. Tesla Motors – американська автомобільна компанія (\$49,3 млрд).

III. Amazon – американська компанія, що продає товари та послуги через інтернет (\$42,7 млрд).

IV. Shanghai Raas Blood Products – китайська компанія, розробник лікарських препаратів з плазми (\$14,5 млрд).

V. Netflix – американський провайдер інтернет-служби «на вимогу» потокового мультимедіа (\$61,6 млрд).

VI. Incity Corporation- американська біофармацевтична компанія (\$28,6 млрд).

VII. Hindustan Unilever Limited – індійська компанія, розробник засобів власної гігієни та побутової хімії (\$33,7 млрд).

VIII. Asian Paints Limited – індійська компанія, розробник хімічних препаратів (\$16,1 млрд).

IX. Naver – компанія Південної Кореї, яка надає комп'ютерні послуги (\$24 млрд).

X. Regeneron Pharmaceuticals – американська біофармацевтична компанія (\$40,4 млрд).

В 2018 році загострюється конкуренція за лідерство в світі між американськими та китайськими компаніями. В сучасному світі перевагу в конкуренції отримують ті компанії, які зможуть максимально повно використовувати вигоди від впровадження інновацій. Українські компанії в даний рейтинг не ввійшли. Це означає, що наявні умови введення бізнесу в країні є не сприятливими для розвитку вітчизняних підприємств, тому слід створити нові умови та можливості для реалізації бізнес-ідей та планів.

Якщо, розглядати детальніше, то на відміну від вище перелічених компаній, для українських,

характерним є те, що державне фінансування знаходиться на низькому рівні, тому інвестиційні розробки та дослідження приватних організацій у багатьох ключових галузях економіки майже відсутні, що є негативним фактором та не дає можливості Україні наблизити до провідних місць в подібних рейтингах.

Також, ключове місце займає міжнародна торгівля. В Україні експорт з кожним роком поступово зростає, а імпорт – зменшується, що є негативним для України, адже призводить до зменшення купівельної спроможності, що в свою чергу, призводить до безробіття. Стан міжнародної торгівлі України з 2005 по 2017 рік продемонстровано на рис. 2.

Важливим поняттям є прямі іноземні інвестиції, які дають змогу розвиватися компанії, в яку вкладають, та економіці країни, в якій ця компанія знаходиться. Прямі іноземні інвестиції в Україну та з неї за 2002-2018 роки подано на рисунку 3.

Дані рис. 3 свідчать про те, що сальдо є позитивним, тобто в Україну більше вкладають ніж вона в інші країни, це дає змогу розвиватися підприємствам та створювати більш конкурентоспроможну продукцію на міжнародному ринку. Негативним чинником, що відбивається на стані економіки України є міграції розумової сили за кордон.

Проаналізовану інформацію за різними чинниками, які впливають на економіку України в умовах глобалізації, в розрізі інноваційної діяльності, можна узагальнити наступним чином (див. табл. 1).

Отже, з табл. 1 можна зробити висновки, що поки економіка України в умовах глобалізації, в розрізі інноваційної діяльності, є не досить позитивною, враховуючи негативне сальдо міжнародної торгівлі, та діяльність великої кількості ТНК на вітчизняному ринку. Але позитивним є те, що Україна має змогу покращити своє становище, оскільки наявні можливості вже дають про себе знати, це впливає з рейтингу глобальних інновацій та

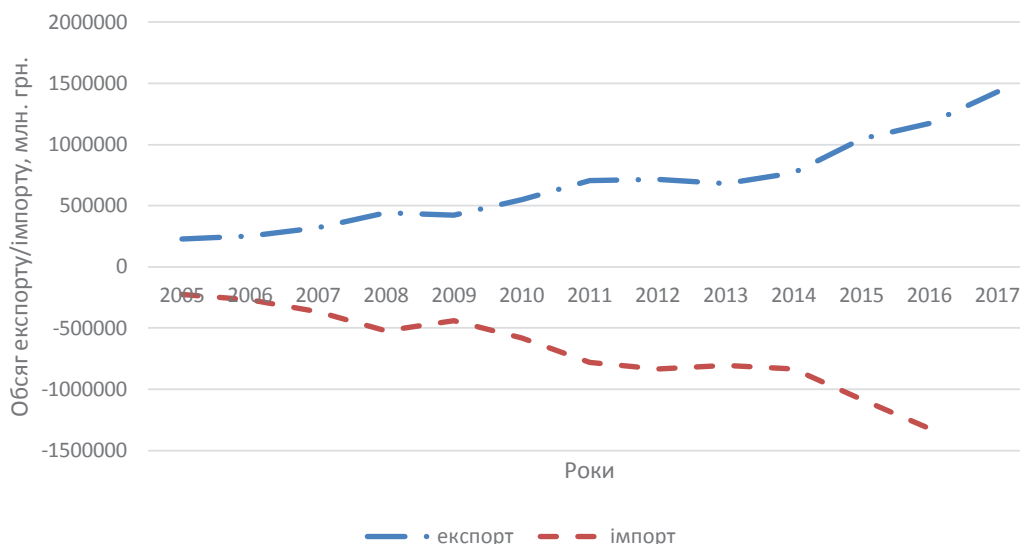

Рис. 2. Експорт, імпорт товарів та послуг в 2017 році

Джерело: складено авторами на основі [9]

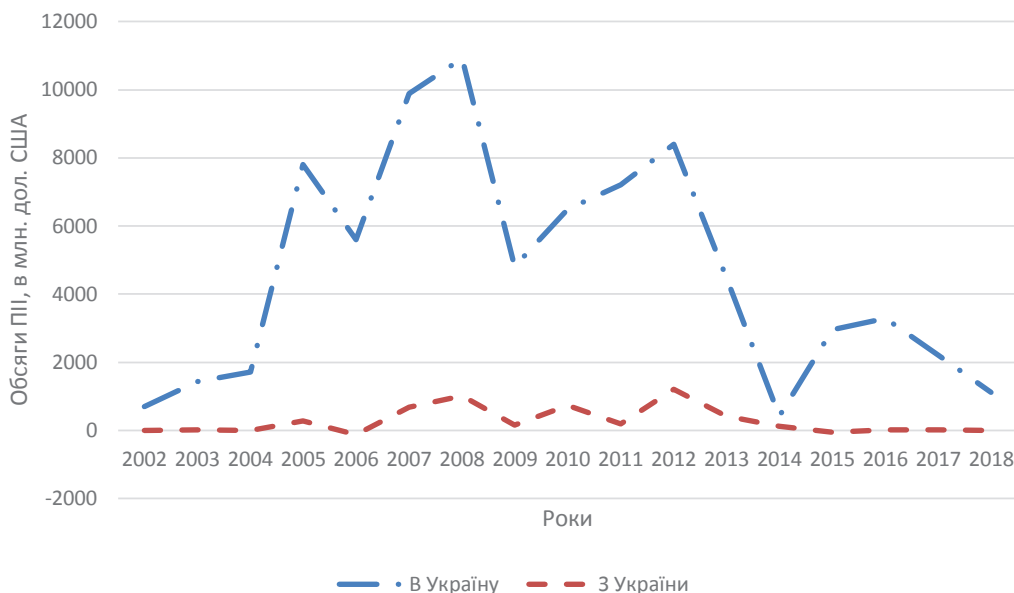

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції з 2002 по 2018 рік

Джерело: складено авторами на основі [5]

Таблиця 1

Чинники впливу на економіку України в умовах глобалізації, в розрізі інноваційної діяльності

Чинник	Позитивний вплив	Негативний вплив
Глобальний індекс інновацій	Україна з кожним роком піднімається в рейтингу, а це означає, що активізується інноваційна діяльність	-
Діяльність ТНК	Стимулює до розвитку національних ТНК	Велика конкуренція, в результаті поглинання або банкрутство вітчизняних виробників
Міжнародна торгівля	Уряд впроваджує політику захисту вітчизняного виробника	Експорт перевищує імпорт, що призводить до зменшення купівельної спроможності та збільшення безробіття
Прямі іноземні інвестиції	Позитивне сальдо – можливість створювати більш конкурентну продукцію, вихід на нові ринки, розвиток вітчизняних підприємств	-

Джерело: складено авторами

позитивним сальдо прямих іноземних інвестицій. На даний момент з наявними проблемами України слід боротися шляхом створення умов для залучення інвестицій, забезпечення державного фінансування та підтримки технологічних підприємств, стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності та вчених до різних досліджень та розробок.

Висновки з проведеного дослідження. В умовах глобалізації інноваційна діяльність економіки України поки, що не дуже розвинена. Враховуючи внутрішній інноваційний потенціал уряд держави повинен розробляти програми для стимулювання до різних розробок, досліджень, створення сприятливих умов для вільного функціонування технологічних підприємств та привабливих умов для залучення іноземних інвестицій. Таким чином, приділивши більшу увагу, Україна зможе стати більш конкурентоспроможною на міжнародних ринках та відкриє нові горизонти для розвитку національних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коюда О.П. Концептуальні підходи теорії інноваційних систем. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 2 (42). С. 223-229.
2. Левківський О.В. Вплив глобалізаційних процесів на реалізацію інноваційного потенціалу економіки України. *Вісник національного університету В.О. Сухомлинського*. 2017. №19. С. 28-32.
3. Панченко О.М. Сучасні інноваційні процеси: чинники та особливості організації в умовах глобалізації. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 3 (11). С. 200-206.
4. Позиції провідних корпорацій мобільної техніки. URL: <https://dazeinfo.com/2017/05/01/worldwide-smartphone-shipments-q1-2017>.
5. Прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2018>.
6. Рейтинг найбільш інноваційних компаній світу. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/417940/kompaniyi-lidery-2017-splav-novyh-idej-ta-innovatsij>.
7. Соболева Т.О. Інноваційна діяльність в контексті глобалізаційних процесів. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 684. С. 228-231.
8. Хусаїнов Р.В. Глобалізація інноваційної сфери економіки: фактори, стан та наслідки для України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2015. Вип. 10. С. 94-98.
9. Експорт, імпорт товарів та послуг в 2017 році. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/eximp>.
10. Global Innovation Index 2018. URL: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_publications/gii_2018-appendix1.pdf.

REFERENCES:

1. Koiudu O.P. (2011) Kontseptualni pidkhody teorii innovatsiinykh system [Conceptual approaches to the theory of innovation systems]. *Bulletin of social and economic research*, no. 2 (42), pp. 223-229.
2. Levkivskiy O.V. (2017) Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na realizatsiiu innovatsiinoho potentsialu ekonomiky Ukrainy [Influence of Globalization Processes on Realization of Innovative Potential of the Ukrainian Economy]. *Bulletin of the National University V.O. Sukhomlynsky*, no. 19, pp. 28-32.
3. Panchenko O.M. (2011) Suchasni innovatsiini protsesy: chynnyky ta osoblyvosti orhanizatsii v umovakh hlobalizatsii [Modern innovative processes: factors and features of organization in the conditions of globalization]. *Bulletin of the Zaporizhzhya National University*, no. 3 (11), pp. 200-206.
4. Dazeinfo (2017) Apple, Samsung Lose Their Mojo As Chinese Trio Gains Smartphone Market Share. Available at: <https://dazeinfo.com/2017/05/01/worldwide-smartphone-shipments-q1-2017/> (accessed 10 January 2019).
5. Minfin (2018) Direct foreign investment. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2018> (accessed 14 January 2019).
6. Finance.ua (2018) The rating of the most innovative companies in the world. Available at: <https://news.finance.ua/ua/news/-/417940/kompaniyi-lidery-2017-splav-novyh-idej-ta-innovatsij> (accessed 07 January 2019).
7. Sobolieva T.O. (2010) Innovatsiina diialnist v konteksti hlobalizatsiinykh protsesiv [Innovative activity in the context of globalization processes]. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*, no. 684, pp. 228-231.
8. Khusainov R.V. (2015) Hlobalizatsiia innovatsiinoi sfery ekonomiky: faktory, stan ta naslidky dlia Ukrainy [Globalization of the Innovation Economy: Factors, Status and Consequences for Ukraine]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Economics and Management"*. Vol. 10, pp. 94-98.
9. Minfin (2017) Export, import of goods and services in 2017. Available at: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/eximp/> (accessed 14 December 2018).
10. Global Innovation Index (2018). Available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_publications/gii_2018-appendix1.pdf (accessed 10 January 2019).

Fedevych Liudmyla

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance
Lviv Polytechnic National University

Luvdar Marta

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance
Lviv Polytechnic National University

Zhurnova Arina

Student
Lviv Polytechnic National University

GLOBALIZATION OF THE INNOVATIVE RANGE OF ECONOMY IN UKRAINE: PLUSES AND MINUSES

The purpose of the article is to study the development of a global innovation environment, to develop and scientifically substantiate the directions of providing national innovative competitive advantages and to assess the innovative capacity of the Ukrainian economy on the basis of research into the trends of innovation activity.

Methodology. Globalization is a rather rapid force that prompts states, corporations, academia and educational institutions to change. The competitiveness of the country in the conditions of globalization depends to a large extent on the effective functioning of the real economy, as well as the responsiveness of its participants to innovation, the ability to timely generate and implement them. At the present stage of development of the economic system, there is no doubt that innovative shifts can not only guarantee high indicators of the economic level, but also eliminate social and economic problems, ensure the competitiveness of the national economy and economic potential of Ukraine.

Results. Innovative capacity and technological readiness are integral components of the competitiveness of enterprises of the national economy in modern conditions. Innovation, scientific and technological activities are at the same time a complex and lengthy process of transforming new ideas and knowledge into objects of economic relations. Globalization indices are used to assess the level of involvement of countries in global processes. The Global Index of Innovation consists of 82 different variables, which detail the innovative development of a country in the world that are at different levels of economic development. Be supposed that the success of the economy is connected, both with the availability of innovation potential, and the conditions for its implementation. Ukraine ranked 43rd out of 126 in the ranking of the most innovative countries of the world, Global Innovation Index 2018, and improved its performance last year by 7 points.

Practical implications. As long as Ukraine's economy in globalization, in the context of innovation, is not sufficiently positive, at the same time a negative side of international trade, but the activity of a large number of transnational companies on the domestic market. But it is positive that Ukraine has the opportunity to improve its position, as the opportunities already made for itself, this follows from the rating of global innovations and the positive surplus of foreign direct investment. At present, Ukraine must solve existing problems by creating conditions for attracting investments, providing state financing and supporting technological enterprises, stimulating the subjects of innovation and scientists for various research and development.

Value/originality. However, despite the fact that in recent years the number of publications on various aspects of development and innovation has grown rapidly, the problem of their interrelationship is only partially studied. There are many issues that require further resolution. This is especially true of the content of globalization, as well as trends and new forms of manifestation of globalization in innovation. In this regard, the increasingly systematic accumulation of knowledge, the synthesis and critical analysis of the impact of globalization on the innovative development of Ukraine and the global economy as a whole, the direction of the accession of Ukraine and its subjects in the world innovation processes becomes more and more urgent.